Lausunto lähetetään: HaV@eduskunta.fi

Asia: HE 68/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttamiseksi

Lapin hyvinvointialueen lausunto

Hyvinvointialueen rahoituksen määräytymisperusteet
Rahoituksen määrittelyssä ei nouse Lapin hyvinvointialueen näkökulmasta tarpeeksi esiin painotuksina Lapin alueen erityisolosuhteet:
- 2 sairaanhoitopiiriä alueella (vastaava tilanne vain 2 hyvinvointialueella 21:stä);
- Laaja maantieteellinen alue;
- Lapin hyvinvointialueen maapinta-ala on n. 30 % koko Suomen maapinta-alasta;
- Asukastiheys maan harvaan asutuin;
- Saamenkieliset palvelut; erityisesti huomioitava, että saamenkieliset palvelut koskevat kolmea (3) eri saamenkieltä; pohjoissaame, inarinsaame ja koltansaame. Tämän määräystekijän osuus on kuitenkin merkittävästi pienempi kuin kaksikielisyydestä johtuva osuus; saamenkielestä 0,013 %, kun kaksikielisyydestä osuus on 0,489 %.
- Alueella merkittävästi matkailua, joka vaikuttaa olennaisesti terveys- ja pelastuspalveluiden käyttöön.

Kustannustason muutoksen huomioon ottaminen
Kustannustason muutoksen huomioinnissa katsotaan hyväksi, että muutoksen huomiointi on tarkennettu koskemaan laskennallisia kustannuksia, palvelutarpeen muutosta sekä toteutuneiden kustannusten jälkikäteistä tarkistusta.

Hyvinvointialuekohtainen korvaus vuonna 2024
Nk. kertakorvaus nähdään hyvänä rahoituksen oikaisuna, mutta rahoituksen jälkijättöisyys, ajallisesti suhteessa kustannuksiin, on erittäin ongelmallista hyvinvointialueen maksuvalmiuden suunnittelun ja itsessään maksuvalmiuden osalta, koska hyvinvointialueella ei ole lainannosto-oikeutta muuta kuin investointeihin. Lisäksi tällä on merkittävä vaikutus hyvinvointialueen talouden tasapainoon ja lainanottovaltuuteen. Erityisesti ongelma näyttäytyy tilanteessa, jossa hyvinvointialueella on merkittävät rakennusinvestoinnit, kuten Lapissa.

Terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarvekertoimet vuosina 2023 ja 2024
Koronapandemian vuoksi on esitetty, että hyvinvointialuekohtaista rahoitusta määritettäessä otettaisiin vuodelle 2023 huomioon sekä vuoden 2019 että 2020 tiedot ja tarvetekijöiden perusteella määräytyvä rahoitus laskettaisiin vuosien 2019 ja 2020 alueellisten tarvekertoimien keskiarvojen perusteella. Vastaavasti vuodelle 2024 laskettaisiin vuosien 2019 ja 2021 tarvekertoimien keskiarvot. Lähtökohtainen ajatus esitykselle on, että palvelujen käyttö on ollut poikkeavaa vuosina 2020 ja 2021, ja että vuosi 2019 olisi ”puhdas” tilastovuosi. Hallituksen esityksessä taulukossa 10 esitetyn mukaisesti vain vuoden 2020 tietoihin perustuva rahoitus Lapin hyvinvointialueelle olisi 169 €/asukas, mutta vuosien 2019 ja 2020 keskiarvoon perustuva rahoitus olisi vain 162 €/asukas eli 7 €/asukas vähemmän

kuin vain vuoden 2020 tietoihin perustuva rahoitus. Ei ole perusteltua eikä hyväksyttävää, että tällaisella keskiarvolaskennalla heikennetään niiden hyvinvointialueiden rahoitusta, joissa vuoden 2020 perusteella laskettava rahoitus kuuluisi olla korkeampi. Lapin hyvinvointialue esittää, että rahoitus on joko vuoden 2020 perusteella maksettava tai vuosien 2019 ja 2020 keskiarvon mukaan maksettava rahoitus sen mukaan kumpi antaa oikeamman kuvan rahoituksen tarpeesta. Tässä tapauksessa siis esimerkiksi Lapille kohdennettava rahoitus olisi suoraan vuoden 2020 tietojen perustella laskettava rahoitus.

Muut huomiot

Rahoituslaskelmissa tai kirjauksia siitä, miten rahoituksessa huomioidaan tulevat palkkaratkaisut ja –harmonisoinnit, inflaation vaikutus ja asetuksen ”Valtioneuvoston asetus kunnan ja hyvinvointialueen välisen siirtymäkauden vuokrasopimuksen vuokran määräytymisestä vuosina 2023-2026” aiheuttamat kustannusvaikutukset, ei ole. Näillä ratkaisuilla on merkittävät vaikutukset hyvinvointialueen taloustasapainoon ja maksuvalmiuteen, mikäli näitä ei huomioida ennakkoon, vaan vasta myöhemmin toteutuneiden kustannusten mukaan.

Lapin hyvinvointialue kantaa syvää huolta erityisesti vuoden 2022-2023 vuodenvaihteen maksuvalmiudesta.

Laskentamalli rahoituksen määrittämisessä ei mahdollista erilaisten painokerrointen muutosten aiheuttamien vaikutusten hahmottamista hyvinvointialueella esim. erilaisten skenaarioiden laadinta tulevaisuudesta tämän johdosta on mahdotonta.

Jari Jokela
vt. hyvinvointialuejohtaja

Kusmin Elisa
talouden vastuuvalmistelija